

Тернопільська обласна рада
Управління освіти і науки Тернопільської обласної державної адміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
ім. Тараса Шевченка

ПРОГРАМА

з Фахового іспиту (музичне мистецтво з методикою навчання)
для вступників
на здобуття другого (магістерського) ступеня вищої освіти
спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)
на основі першого (бакалаврського) ступеня вищої освіти, ОКР «спеціаліст»
(денна, заочна форми навчання)

СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри мистецьких
дисциплін та методик їх викладання
Протокол № 13 від 20 лютого 2020 р.
Завідувач кафедри О.Н. Дем'янчук О.Н. Дем'янчук

Кременець – 2020 р.

Укладачі:

Дем'янчук О.Н. – зав. кафедри мистецьких дисциплін та методик їх викладання, доктор педагогічних наук, професор.

Легкун О.Г. – доцент кафедри мистецьких дисциплін та методик їх викладання, кандидат мистецтвознавства, доцент.

Ільчук Л.П. – старший викладач кафедри мистецьких дисциплін та методик їх викладання, кандидат педагогічних наук.

ЗМІСТ

1. ВСТУП.....	4
2. ВИМОГИ ДО ЗДІБНОСТЕЙ І ПІДГОТОВЛЕНOSTІ АБІТУРІЄНТІВ..	5
3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ ПІДГОТОВКИ ДО ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ІСПИТУ.....	6
– ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА НАВЧАННЯ МИСТЕЦТВ.....	6
– ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИКИ.....	15
– ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ МУЗИКИ.....	18
4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ВСТУПНИКІВ.....	25
5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	26

ВСТУП

Серед пріоритетних завдань, що стоять перед вищою школою в умовах реформування національної системи освіти, – професійна підготовка майбутнього вчителя, який покликаний поширювати, берегти й розвивати найкращі здобутки світової й вітчизняної музичної культури, виховувати у молодого покоління шанобливе ставлення до неї, національні й загальнолюдські цінності, високу гуманістичну культуру особистості, розвивати в дітей творчі та музичні здібності. Вирішення таких завдань можливе лише за умов кваліфікованого та об'єктивного відбору абітурієнтів під час вступних випробувань у вищому навчальному закладі освіти.

Програма вступного фахового іспиту розроблена згідно з державними нормативними документами та Правилами прийому до Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Вона включає зміст вимог і завдань з музичного мистецтва; вимоги до рівня сформованості теоретико-методичних знань і музично-виконавських умінь і критерії їхнього оцінювання, список рекомендованої літератури.

Мета вступного фахового іспиту на другий (магістерський) рівень вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) – перевірка теоретичних знань й умінь, отриманих на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти. Вступний фаховий іспит проводиться відповідно до розкладу вступних іспитів, укладеного та затвердженого приймальною комісією академії.

Вступники беруть участь у фаховому випробуванні, що включає наступні етапи:

1. Питання з курсу «Теорія і методика навчання мистецтв у школі»
2. Питання з історії української та зарубіжної музики.
3. Бесіда за темою майбутнього магістерського дослідження.

ВИМОГИ ДО ЗДІБНОСТЕЙ І ПІДГОТОВЛЕНOSTІ АБІТУРІЄНТІВ

Особа, яка вступає до магістратури повинна бути:

- ерудована в основних галузях знань про людину, культуру та мистецтво;
- здатна аналізувати соціально-значущі процеси та явища;
- розуміти сутність та соціальну значущість майбутньої професії;
- вміти використовувати та застосовувати вже отримані знання в різних сферах та видах професійної мистецької та соціокультурної діяльності;
- мати високу культуру мислення, вільно орієнтуватися в нових течіях музичного мистецтва та педагогіки;
- володіти сучасними інформаційними технологіями та методами отримання, обробки та збереження наукової та художньої інформації;
- вміти організувати роботу творчого колективу та вирішувати нестандартні, творчі та педагогічні проблеми.

При складанні вступного іспиту абітурієнт має продемонструвати:

- розуміння важливості дослідницького напрямку в діяльності сучасного вчителя музичного мистецтва;
- достатньо широкі знання в галузі теорії та історії масового музичного виховання;
- розуміння специфіки уроку музичного мистецтва, а також інтегрованих уроків мистецтва;
- знання методик, методичних прийомів навчання учнів різних видів музичної діяльності, а також способів їх застосування в конкретних умовах (з урахуванням вікових особливостей та індивідуальних можливостей школярів тощо);
- знання та розуміння змісту типових освітніх програм з музичного мистецтва для закладів загальної середньої освіти;
- знання традиційних та інноваційних методик з окремих питань музичного навчання, розвитку та виховання школярів;
- вміння орієнтуватись в конкретних навчально-виховних ситуаціях;
- знання науково-методичної, мистецтвознавчої літератури з питань музичного виховання.

Оцінка на вступному екзамені в магістратуру є комплексною й усебічно відображає готовність вступника до науково-дослідної та музично-педагогічної діяльності.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА НАВЧАННЯ МИСТЕЦТВ

Специфіка і сутність музичного мистецтва.

Музика як мистецтво, що відображає дійсність і впливає на людину з допомогою особливо організованих за часом звучання (ритм) і висотою

(мелодія, лад) звуків. Вплив музики на емоційний та духовний світ людини, здатність викликати думки та асоціації, народжуючи в уяві образи, які є особливим відображенням оточуючого світу. Специфічні особливості музики: мелодія – думка, що генетично пов'язана з інтонацією людської мови; лад, ритм, метр, гармонія, тембр – засоби створення музичного образу.

Музичне мистецтво – незамінний і могутній засіб формування особистості: емоційної сфери, культури почуттів, моральних норм, позитивних рис характеру, високоморальних потреб, ідеалів, цінностей, естетичного смаку та естетичних потреб.

Музичне мистецтво як засіб формування здатності сприймати, розуміти, інтерпретувати й оцінювати твори мистецтва, розвитку музичних здібностей, творчої активності, творчих здібностей (уяви, фантазії, імпровізації та інтерпретації), пізнавальних процесів (уваги, пам'яті, мислення), виконавських здібностей, здатності до художньо-творчої реалізації. Розширення кругозору, пізнання краси в житті та мистецтві, осягнення зв'язків музики з життям, жанрової, інтонаційної та процесуальної сторін музичного мистецтва, пізнання художніх цінностей, формування системи знань про сутність, види та жанри мистецтва, особливості музичної мови, збагачення емоційно-естетичного досвіду.

Музикальність і вікові особливості музичного розвитку учнів.

Музикальність як комплексне поєднання властивостей і здібностей, що виявляються внаслідок засвоєння різноманітної музичної діяльності.

Основні компоненти музикальності – емоційний відгук на музику і музичний слух, з яким пов'язані музичні сенсорні здібності.

Б. Теплов про психологію музичних здібностей, суть абсолютного і відносного, а також внутрішнього слуху.

Взаємозв'язок фізіологічних і психологічних особливостей дітей з їх музичним розвитком. Аналіз даних про ранні вікові прояви музикальності. Ідея існування найкращого вікового періоду для розвитку музичних здібностей як продовження положення Л. С. Виготського про головні види діяльності для дітей різного віку.

Діагностика музичних здібностей дитини. Врахування індивідуальних і вікових особливостей у процесі музичного виховання учнів.

Концептуальні засади Нової української школи

Ключові зміни для учнів стосується підходів до навчання та змісту освіти. Компетентності Нової української школи. Особливості уроків музичного мистецтва та інтегрованих уроків мистецтва в НУШ. Педагогіка партнерства. Інтегроване та проєктне навчання. Нова модель оцінювання навчальних досягнень учнів. Один з головних принципів НУШ – умотивований учитель. Більша свобода дій для закладів загальної середньої освіти. Один із принципів Нової української школи – партнерство, у тому числі – між школою та батьками.

Видатні музиканти-педагоги ХХ ст., їх внесок у розвиток методики музичного виховання

Видатні музиканти-педагоги, їх вклад у розвиток вітчизняної музичної педагогіки. Діяльність Б.В. Асаф'єва, Б.Л. Яворського, В.І. Щацької, їх пошуки щодо вдосконалення методики музичного виховання дітей. М. Леонтович як музикант-педагог, характеристика його методичних праць. Музично-педагогічна діяльність М. Лисенка, С. Людкевича, інших композиторів.

Відомі діячі музичного виховання ХХ ст. (О. Раввінов, Д. Кабалевський, Н. Ветлугіна, Н. Гродзенська і ін.).

Сміль Жак-Далькроз – основоположник системи ритмічного виховання, його вклад у методику музичного виховання. Вальдорфська педагогіка про важливість музично-ритмічного виховання дітей. Педагогічна концепція К. Орфа про розвиток музичної творчості дітей. Послідовність роботи в процесі формування творчої активності школярів: ритмізація слів, текстів; мелодизація заданих ритмів чи продовження заданого ритму; продовження заданої мелодії і т.п. Використання елементарних інструментів для відповідних імпровізацій. Ритмічні і мелодичні імпровізації у формі рондо і т.д. процесі освіти музиці відводиться центральна роль. Музична система Золтана Кодая: розвиток культури слуху, музичної сприйнятливості, активних співацьких навичок. Основою «угорського методу» навчання. Гарний музичний смак виховується з дитинства; завдання школи – залучення до серйозної музики; щоденний спів розвиває тіло й душу; основою музичного виховання є народна музика; спів та рух мають бути пов'язані.

Проблеми музичної освіти та виховання на сучасному етапі.

Музичне виховання у загально педагогічному контексті належить до системи обов'язкової виховної роботи сучасної української загальноосвітньої школи. Завдання музичної освіти як складової педагогічної науки полягає у виявленні закономірних зв'язків між змістом навчання, роботою вчителя й діяльністю учнів. Ці зв'язки повинні працювати на позитивний результат у навчанні, сприяти залученню учнів до активної творчої діяльності в різних видах музикування та розвитку індивідуальних музичних здібностей кожної дитини.

Новітні технології навчання в музичній педагогіці.

Інноваційні пошуки гуманізації навчання і виховання школярів на сучасному етапі розвитку української шкільної освіти. Предметна специфіка дисциплін художньо-естетичного циклу у застосуванні традиційних технологій (трансляційних, інформаційних, репродуктивних) та інноваційних технологій. Види новітніх технологій: інтегративні, проблемно-евристичні, ігрові художньо- педагогічні, інтерактивні, комп'ютерні, модульні, сугестивні.

Інтерактивне навчання музичного мистецтва в закладах загальної середньої освіти.

Інтерактивні методи на уроці музичного мистецтва як засіб активізації взаємодії між учнями в навчальній діяльності. Парні та групові форми роботи.

Сюжетно-рольові та інтерактивні ігри. Інтерактивні методи під час роботи над піснею (метод проблем, рольова імітаційна гра, виконавський конкурс), в процесі організації слухання музики («Світська розмова», рольова імітаційна гра, асоціації, робота в групах, конкурс, вікторина, «Мікрофон»), засвоєння навчальної інформації (образні моделі, епіграф, «Дерево мудрості», метод проекту, рольові імітаційні ігри «Кореспонденти», «Прес-конференція», «Наукова конференція»).

Творча активність учнів і її розвиток у різних видах музичної діяльності.

Дитяча художня творчість як складова частина художнього виховання. Музична творчість і педагогічне керівництво нею. Характеристика дитячої музичної творчості в різних видах музичної діяльності.

Педагогічна концепція К. Орфа про розвиток музичної творчості дітей. Послідовність роботи в процесі формування творчої активності школярів: ритмізація слів, текстів; мелодизація заданих ритмів чи продовження заданого ритму; продовження заданої мелодії і т.п. Використання елементарних інструментів для відповідних імпровізацій. Ритмічні і мелодичні імпровізації у формі рондо і т.д.

Методи активізації музично-рольової, танцювальної творчості дітей, розвиток їх фантазії в процесі інсценізації пісень.

Професіограма вчителя музичного мистецтва

Професійні компетентності учителя музичного мистецтва. Мета фахової підготовки педагога. Визначення поняття «професійна підготовка вчителя» Поняття «професіограма». Функції і завдання педагога-музиканта в закладі загальної середньої освіти. Складові професіограми майбутнього педагога (психологічна, педагогічна, педагогічна (предметна), науково-дослідницька). Вимоги до вчителя, його педагогічні якості. Професійні функції.

Дослідницька робота вчителя музичного мистецтва. Дослідницький напрямок пов'язаний з аналізом власної музично-педагогічної діяльності, узагальненням досвіду кращих учителів, застосуванням ефективних методичних прийомів з потребою здійснювати на практиці педагогічний експеримент. Для цього учителю-досліднику необхідні знання теоретичних основ дослідження та наступні уміння: спостерігати та аналізувати навчальний процес, виявляти та систематизувати педагогічні факти, прогнозувати рівень музично-естетичних знань та розвитку школярів.

Музикант-педагог-дослідник ставить перед собою спеціальні задачі, пов'язані з розвитком методології педагогіки музичної освіти: наприклад, розробити новий метод музично-педагогічного дослідження, вирішити ту чи іншу музично-педагогічну проблему з методологічних позицій. Результатом його діяльності повинне стати одержання нового знання в галузі педагогіки музичного (музично-педагогічного) освіти.

Урок музичного мистецтва – основна форма організації освітнього процесу, його структура

Важливість уроків музичного мистецтва як основного джерела впливу на всіх дітей у напрямі їх музичного виховання, формування їх музичної культури. Сучасні програмові вимоги до уроку музичного мистецтва в школі. Типи уроків музики (комбінований, урок-введення в тему, урок-поглиблення теми, урок-узагальнення теми). Нестандартні типи уроків (урок-екскурсія, урок-вистава, урок-гра, урок-концерт, урок-дискусія, урок-диспут, урок-вікторина), синтетичний урок (бінарний, інтегрований)

Структура стандартного уроку комбінованого типу (організаційна частина; основна частина, заключна частина). Розспівування з освоєнням музичної грамоти; розучування пісні; музично-ритмічні рухи; слухання музики; закріплення, опитування; підсумок уроку і домашнє завдання).

Принцип тематизму і проблема цілісного підходу до уроку музичного мистецтва, ефективного поєднання різних видів музичної діяльності. Види музичної діяльності на уроці музичного мистецтва.

Методи музичного виховання. Наочний метод на уроці музичного мистецтва.

Поняття методу: у широкому змісті слова як сукупності педагогічних способів, спрямованих на вирішення завдань і освоєння змісту музичної освіти; у вузькому змісті як прийому, спрямованого на освоєння музичних знань, умінь, навичок. Загальнопедагогічні методи викладання музики. Класифікації: за джерелом отримання інформації, за характером пізнавальної діяльності учнів; за характером логічного мислення; за принципом розчленування чи об'єднання знань.

Спеціальні та інноваційні методи музичної освіти: метод спостереження за музикою, метод переконання і захоплення музикою, метод імпровізації (Б. Асаф'єв); метод співпереживання (Н. Ветлугіна, Д. Кабалевський); метод роздумів про музику (Д. Кабалевський); метод забігання вперед і повернення до вивченого (Д. Кабалевський); метод створення композицій (Д. Кабалевський, Л. Горюнова); метод музичного узагальнення (Е. Абдуллін); метод емоційної драматургії (Д. Кабалевський, Е. Абдуллін); метод створення художнього контексту (Л. Горюнова); метод інтонаційно-стильового осягнення музики (Б. Асаф'єв, Д. Кабалевський, В. Медушевський, О. Критська); метод переінтонування (В. Медушевський, О. Критська); метод моделювання художньо-творчого процесу (В. Давидов, А. Мелік-Пашаєв, Л. Школяр) та ін.

Музичне сприймання, його особливості та методи активізації

Музичне сприймання як процес відображення, становлення у свідомості людини музичного образу. Зв'язок музичного сприймання з іншими психічними процесами: емоційними переживаннями, мисленням, мовою, уявою, пам'яттю.

Б. Теплов про суть сприймання музики.

Особливості музичного сприймання: емоційність, осмисленість, цілісність, обізнаність, асоціативність, вибіркковість, константність, здатність до співтворчості.

Аналіз наукових праць з цього питання (Є. Назайкінський, В. Медушевський, О. Костюк, В. Остроменський, О. Апраксіна, В. Белобородова, О. Ростовський).

Стадії музичного сприймання і етапи його розвитку, вікові та індивідуальні особливості у цьому процесі (В. Медушевський, В. Белобородова, О. Костюк).

Педагогічне керівництво розвитком музичного сприймання учнів. Шляхи і засоби педагогічного впливу на розвиток музичного сприймання (О. Апраксіна, О. Ростовський).

Характеристика типових освітніх програм для початкових класів

Типові освітні програми О. Савченко та Р. Шиян. Типова освітня програма закладів загальної середньої освіти І ступеня для 2-4 кл. (за О. Савченко). Загальні положення типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти І ступеня. Варіативна та інваріантна складова програми. Освітня галузь «Мистецтво». Музичне мистецтво, образотворче мистецтво, інтегрований курс «Мистецтво» Загальний обсяг навчального навантаження з галузі «Мистецтво» та орієнтовна тривалість і можливі взаємозв'язки освітніх галузей, предметів, дисциплін. Автономія закладу загальної середньої освіти в обранні курсу вивчення мистецтва.

Позакласна музично-виховна робота у школі, її форми

Позакласна музична робота як продовження роботи, яка проводиться на уроках. Загальна спрямованість виховних і навчальних завдань, основних принципів і методів. Використання можливостей поглибленого розвитку творчих здібностей учнів і формування їх музичних інтересів в умовах позакласної роботи.

Основні форми музичних занять у позаурочний час (масові, гурткові). Специфіка роботи з учнями різного віку, індивідуальні заняття.

Планування роботи гуртків, підготовка і організація концертних виступів. Проведення огляду художньої самодіяльності, свята пісні і т.п.

Організація циклу бесід про музику, тематичних вечорів, дитячих святкових ранків. Спільний перегляд музичних телепередач, культпоходу на музичні спектаклі, концерти.

Специфіка музично-виховної роботи в групі продовженого дня; проведення імпровізованих занять для більш глибокого освоєння музично-ритмічних рухів, гри на елементарних музичних інструментах в таких умовах.

Сучасні педагогічні концепції музичного виховання (Л. Масол, Г. Падалка, О. Олексюк)

Авторська концепція поліцентричної художньої інтеграції Л. Масол. Три групи інтеграторів – духовно-світоглядні, естетико-мистецтвознавчі,

психолого-педагогічні. Програма «Мистецтво» для початкової школи. Інтегрований курс «Мистецтво» 8-9 кл.

Наукова концепція О Олексюк. Перехід від класичної педагогіки до постнекласичної, «Педагогіка духовного потенціалу особистості: сфера музичного мистецтва» Музична педагогіка Ольги Олексюк. Духовно-світоглядний розвиток майбутнього фахівця у сфері музичного мистецтва. Педагогічний процес як гуманітарний феномен культури.

«Педагогіка мистецтва» Г. Падалки. Методологічні засади, принципи, педагогічні умови, методи викладання навчальних дисциплін з різних видів мистецтва. Функції мистецької освіти, проблеми художнього пізнання, завдання втілення гуманітарної парадигми, забезпечення національної основи навчання.

Зміст, завдання дисциплін художньо-естетичного циклу в закладах загальної середньої освіти.

«Методичні рекомендації щодо вивчення дисциплін художньо-естетичного циклу» як документ, що регламентує завдання дисциплін художньо-естетичного циклу в ЗЗСО. Головне завдання – накопичення особистісного художньо-естетичного досвіду.

Завдання у галузі художньо-естетичної освіти: формування особистісних художньо-естетичних цінностей і компетентностей – важливих складників естетично розвиненої особистості, що полягає в її здатності керуватися набутими художніми знаннями й уміннями, готовність використовувати отриманий досвід у самостійній практичній художньо-творчій діяльності згідно із загальнолюдськими естетичними цінностями й власними світоглядними позиціями, естетичними смаками.

Інтеграція мистецтв на уроці музичного мистецтва.

Поняття «інтеграція», «інтегровані уроки». Мета інтегрованих уроків. Переваги інтегрованих уроків. Причини упровадження інтегрованого навчання. Відмінності інтегрованого уроку від традиційного. Різниця між інтегрованим уроком музичного мистецтва та інтегрованим уроком мистецтва. Поліхудожній і творчий розвиток школярів на інтегрованих уроках мистецтва. Види діяльності учнів на інтегрованому уроці. Інтегровані уроки Л. Аристової, Л. Кондратової та Л. Масол. Значення конспекту у підготовці до інтегрованого уроку мистецтва.

Інтегрування як дієвий засіб структурування змісту і систематизації навчального матеріалу в органічних зв'язках, як інноваційна педагогічна технологія. Їх реалізація через систему творчих завдань інтегративного типу, що передбачають активізацію міжсенсорних образних асоціацій учнів у процесі сприймання та художньо-творчої діяльності.

Комплексність використання різних видів діяльності на уроці музичного мистецтва.

Комплексність як принцип музично-виховної роботи. До комплексу можуть увійти: спів, сольфеджування, ритміка, гра на музичних інструментах,

імпровізація, слухання музики, теоретичне вивчення музики.

Комплекс опирається на один вид діяльності – хоровий спів чи слухання музики. Важливим є весь комплекс видів музичної діяльності, «а виділення якого виду за рахунок іншого зруйнує саму суть музичного виховання».

Сучасні науково-методологічні підходи до уроку музичного мистецтва та загальна характеристика принципів музичного навчання школярів.

Основні наукові підходи до організації уроку музичного мистецтва. Особистісно орієнтований, культурологічний, діяльнісний, системний, компетентнісний, інтегративний, аксіологічний та етнопедагогічний підходи.

Принципи навчання (дидактичні принципи) як основоположні ідеї, що пронизують собою всю систему науково-дидактичного знання. Врахування дидактичних принципів навчання – науковості, доступності, систематичності, наочності на уроках музичного мистецтва.

Специфічні принципи навчання: принципу єдності емоційного і свідомого; принцип єдності художнього і технічного, (художнє (ціль) увесь час висвітлює технічне (шлях до мети), коли робота над технікою разом з тим є й роботою над художністю (виразністю, образністю); принцип комплексності.

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИКИ

Мистецтво східних слов'ян.

Зародження народнопісенної творчості. Основні напрямки розвитку музичної культури Київської Русі (народнопісенна творчість, професійна музика княжого двору, церковна музика).

Музична культура України у XIV – першій половині XVIII століття.

Музика в братських школах та колегіумах. Церковна музика, її реформа, введення партесного співу, партесний концерт. М.Ділецький – видатний теоретик і композитор XVII століття. «Грамматика музикальна». Канти, їх особливості. Діяльність музичних цехів. Зародження українського музичного театру. Музична освіта у Київській академії. Співацька музична школа в м. Глухові.

Музична культура України у другій половині XVIII століття.

Духовний концерт у творчості М.Березовського, Д.Бортнянського та А.Веделя. «Руська симфонія на українські наспіви» невідомого автора кінця XVIII століття. Пісенна творчість Г.Сковороди.

Українська музична культура XIX століття.

Розвиток жанру симфонії на початку XIX століття. Симфонія соль мінор невідомого автора початку XIX століття. Музична творчість С.С.Гулака-Артемівського. Аналіз опери «Запорожець за Дунаєм». Основні напрями творчості композиторів «Перемиської композиторської школи» (М.Вербицького, І.Лаврівського, С.Воробкевича, А.Вахнянина). Драматургія та музичні особливості музично-театральної композиції П.Ніщинського «Вечорниці».

Микола Лисенко – основоположник української класичної музики. Оперна творчість. Опера «Тарас Бульба» – героїко-патріотична, музично-історична народна драма; історія написання, особливості драматургії. Опера «Наталка Полтавка», особливості драматургії. Дитячі опери («Коза-Дерева», «Пан Коцький», «Зима і Весна»). Інструментальна творчість композитора. Музика до «Кобзаря» Т. Г. Шевченка: солоспіви, хори, кантати. Кантата «Радуйся, ниво неполитая» – структура, способи викладу музичного матеріалу.

Перша третина ХХ століття – важливий етап формування національної композиторської школи.

Кращі обробки народних пісень М. Леонтовича, типи мелодики та метроритму. Оригінальна творчість композитора.

Жанрова різноманітність творчості К. Стеценка: обробки народних пісень, хорові мініатюри, кантати, солоспіви, дитячі опери, музика для театру. Духовна музика у творчому доробку композитора.

Хорова та камерно-вокальна творчість Я. Степового. Фортепіанна творчість композитора.

Музична культура України у першій половині ХХ століття.

Жанрова різноманітність творчості С. Людкевича: вокально-симфонічні і симфонічні твори програмного спрямування, обробки народних пісень, солоспіви, хори, інструментальна музика.

Індивідуальні риси стилю Л. Ревуцького; традиції і новаторство у творчому доробку. Вокально-симфонічна поема «Хустина». Особливості використання народнопісенного джерела у Другій симфонії.

Інструментальна музика В. Барвінського. Жанр фортепіанної мініатюри у творчості композитора.

Жанрова різноманітність інструментальної творчості В. Косенка.

Оперна та інструментальна творчість М. Вериківського. Перший український балет «Пан Каньовський». Перша українська ораторія «Дума про дівку-бранку попівну Марусю Богуславку».

Музична культура України другої половини ХХ століття.

Пісенне спрямування творчості композиторів (А. Кос-Анатольський, Є. Козак, П. Майборода).

Творчі пошуки нового покоління композиторів 60 – 70-х років (Л. Дичко, В. Сильвестров, М. Скорик, Є. Станкович і інші). Оновлення композиторської техніки, застосування нових засобів музичної виразності, прояви авангардизму.

«Нова фольклорна хвиля» в українській музиці цього періоду: передумови звернення до фольклору, використання архаїчних пластів народної творчості, застосування новітніх технік, оновлення музичної мови, форм, жанрів, оркестрового письма.

Розвиток жанру кантати на фольклорній основі у творчості Л. Дичко («Калина червона», «Чотири пори року»).

Новаторство форм і жанрів у творчості В. Сильвестрова. Програмність симфонічних творів, камерні інструментальні твори.

Жанрова різноманітність творчості М. Скорика.

Стильова особливість творчості Є. Станковича. Нові типи симфонічної драматургії у його творах. Балети.

Творчість для дітей А. Філіпенка, Б. Фільц.

ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ МУЗИКИ

Зародження та розвиток опери у XVII – XVIII ст.

Опера – складний синтетичний вид мистецтва. Історичні та суспільні передумови виникнення опери. Опера seria та buffa. Французька опера XVII ст. Ж. Б. Люлі – основоположник французької ліричної трагедії. Балет. Виникнення англійської опери. Г. Перселл. Німецька опера в Гамбурзі. Німецький зінгшпіль. К. В. Глюк – реформатор опери в період кризи європейського оперного мистецтва в середині XVIII ст.

Розвиток інструментальної музики у XVII – XVIII ст.

Формування інструментального стилю. Основні групи музичних інструментів. Поліфонія та гомофонія. Вплив традицій вокального мистецтва на інструментальний стиль. Імпровізаційність. Типові жанри і форми інструментальної музики.

Мистецтво епохи бароко. Й.-С. Бах.

Бароко – художній стиль, що панував у європейському мистецтві з XVII ст. до середини XVIII ст. Найвищий розвиток поліфонії. Поширення гомофонії. Високі художні вершини мистецтва бароко в творчості А. Кореллі, А. Вівальді, Г. Ф. Генделя і особливо Й.-С. Баха).

Й.-С. Бах – німецький музикант – філософ, композитор-гуманіст, виконавець, педагог. Життєвий шлях. Творчість Й. С. Баха – початок розквіту німецької класичної музики. Поліфонічний стиль Баха. Різноманітність творчої спадщини. Історичне значення творчості композитора.

Музична культура епохи класицизму.

Класицизм як художній напрямок. Сонатно-симфонічний цикл. Й. Гайдн – австрійський композитор, старший з майстрів віденської школи, родоначальник класичного симфонізму.

В. А. Моцарт – австрійський композитор, представник віденської класичної школи. Зв'язок творчості Моцарта з передовими ідеями часу. Використання різних музичних жанрів та їх новаторське трактування. Значення творчості композитора для розвитку європейської музичної культури.

Л. ван Бетховен – німецький композитор, що втілює у творчості високі громадянські ідеали свого часу. Основна тема творчості – героїчна боротьба в ім'я свободи та щастя людства. Перехід від мистецтва класицизму до романтизму. Творчість Бетховена – вершина віденського класичного стилю. Багатство і різноманітність тем та настроїв у творах Бетховена. Основний напрям творчості – інструментальна музика.

Романтизм в мистецтві.

Соціально-політичні передумови виникнення романтизму. **Романтизм** – ведучий художній напрям західноєвропейського мистецтва в першій половині XIX ст. Конфлікт мрії та дійсності.

Літературний романтизм, його зв'язки з античним мистецтвом, Відродженням, просвітницьким реалізмом, класицизмом. Глибокий інтерес композиторів-романтиків до внутрішнього світ людини. Образи природи, фантастики. Теми самотності, поневірянь. Пошуки нових форм, жанрів та засобів музичної виразності в творчості романтиків. Роль мініатюри, переосмислення сонатно-симфонічного циклу. Звернення до програмності.

Розвиток німецького та австрійського музичного мистецтва в першій половині XIX ст.

К. М. Вебер і його романтична опера. Класична основа творчості Ф. Мендельсона, романтичні тенденції його симфонізму. Фортепіанний та вокальний спадок. Композиторська та музично-критична діяльність Р. Шумана яскравого представника німецького романтизму. Ф. Шуберт – молодший сучасник Бетховена, композитор-романтик. Вплив музичної культури Відня на становлення Шуберта як композитора. Створення нових жанрів фортепіанної мініатюри, пісенних циклів, лірико-романтичної симфонії.

Розвиток польської музичної культури першої половини XIX ст.

Національно-визвольний рух і польська культура XIX ст. Твори Ю. Словацького та А. Міцкевича. Творчість польських композиторів: М. Огінського – автора перших класичних полонезів; С. Монюшка – автора першої національної опери: М. Шимановської – видатної піаністки, композитора, автора 24 прелюдій, що є предтечею циклу Ф. Шопена. Ф. Шопен – основоположник польської музичної класики, композитор-патріот, співець національно-визвольного руху в Польщі першої половини XIX ст. Тема батьківщини – основна в творчості Шопена. Шопен – „поет фортепіано”. Жанрова різноманітність творів Шопена, їх мелодичне багатство, гармонічна яскравість, структурна різноманітність. Світове значення творчості Шопена. Життєвий та творчий шлях.

Розвиток музичної культури Угорщини другої половини XIX ст.

Ф. Ліст – класик угорської музики, композитор, піаніст, диригент, педагог, музичний критик. Зв'язок творчої діяльності Ліста з визвольним рухом угорського народу, з демократичною угорською культурою. Національна героїка творчості Ліста. Прогресивний характер романтизму Ліста. Нові принципи програмності, монотематизм. Різноманітність жанрів інструментальної музики. Транскрипції, парафрази. Ліст – автор програмних симфонічних творів. Фортепіанна та вокально-хорова творчість.

Музична культура Німеччини та Австрії другої половини XIX ст.

Р. Вагнер – німецький композитор, реформатор опери, автор лібрето. Естетичні та філософські погляди Вагнера. Звернення до міфологічних сюжетів, прагнення до синтезу музики і драми в опері. Створення

„наскрізності” музичної дії, відмова від традиційних оперних номерів, система лейтмотивів, ведуча роль оркестру в операх Вагнера. Домінуюче значення речитативної декламації у вокальних партіях. Статичність дії.

Й. Штраус (син) – австрійський композитор XIX ст. Демократичні тенденції його творчості. Штраус – автор класичних оперет („Летюча миша”, „Циганський барон”). Трагування танцювально-побутових жанрів (вальс, галоп, полька, чардаш).

Й. Брамс – композитор малих форм, автор фортепіанних та вокальних мініатюр. Пісенна основа творчості Брамса, зв'язки з фольклором різних країн. Великі вокально-симфонічні цикли – чотири симфонії, фортепіанні та скрипкові концерти. Пісенний симфонізм Брамса. Протиставлення Вагнера Брамсу (конфлікт вагнеріанців та брамінів).

Норвезька музична культура XIX ст.

Е. Гріг – основоположник норвезької музичної класики. Яскрава народність творчості Е. Гріга: образи норвезької природи, народного побуту, фантастики та епосу. Втілення в музиці Е. Гріга особливостей стилю норвезьких народних пісень і танців. Ведуче значення ліричних образів та малих форм в його творчості.

Шляхи розвитку західноєвропейської музики в кінці XIX – XX ст.

Протиріччя і складні процеси, різні художні напрями, характерні для музичного мистецтва кінця XIX – початку XX ст. **Імпресіонізм** – одна з найважливіших художніх течій цього періоду. Французька література та живопис на рубежі віків (С. Маларме, Ш. Бодлер, П. Верлен, художники-імпресіоністи К. Моне, О. Ренуар, скульптор О. Роден). Естетика імпресіонізму. Ескізність, фрагментарність. Музичний імпресіонізм. Його представники – К. Дебюссі, М. Равель. Образи природи, картини життя народу, інтерес до життя народу в їх творчості. **Італійський веризм** і вершина цього напрямку в творчості Дж. Пуччіні. Розвиток традицій Дж. Верді. Правдиве, експресивне втілення людських почуттів. Яскрава мелодичність опер Дж. Пуччіні та інших композиторів-веристів. П. Масканьї, Р. Леонкавалло. Західноєвропейський симфонізм. Втілення високих гуманістичних ідеалів в симфоніях Г. Малера. Зв'язок його творчості з німецькою літературою та філософією. Програмний симфонізм Р. Штрауса. Розвиток в симфонічних поемах Р. Штрауса традицій, закладених творчістю Ф. Ліста. **Експресіонізм**. Історичні та соціальні умови його виникнення. Музичний експресіонізм, представлений творчістю композиторів нової віденської школи (А. Шонберг, А. Берг, А. Веберн). Відображення в їх творах гострих протиріч суспільного життя. Втілення трагедії другої світової війни. Розрив з традиціями музичного мистецтва, з тональною музикою. Створення нової системи – додекафонії. **Неокласицизм**. Течія, що виникла як протиставлення експресіонізму. Більш спокійний тон творів. П. Хіндеміт, І. Стравинський, почасти К. Орф – яскраві представники неокласицизму в музиці. Відродження в їх творах музичного мистецтва минулих епох, стародавніх стилів, жанрів та форм. Звернення П. Хіндеміта та

І. Стравинського до творчості Й. С. Баха і Г. Генделя, віденських класиків. Втілення в творах І. Стравинського та К. Орфа елементів старовинних обрядів, театральних жанрів, архаїчних пластів фольклору.

Розвиток та становлення російської композиторської школи.

Російська народна музична творчість. Основні види та жанри народних пісень (календарні, побутові, билини, історичні пісні, ліричні, хороводні, танцювальні та ін.). Поява кантів та псалмів. Виникнення багатоголосного (партесного) співу. Встановлення лінійної нотації. Розповсюдження музики в дворянському побуті, при дворі. Придворна співацька капела в Петербурзі. Любительське музикування. Перші збірники. Створення російської національної композиторської школи в другій пол. XVIII ст. (Е. Фомін, М. Латинський, В. Пашкевич, Д. Бортнянський, І. Хандошкін, М. Березовський). Перші зразки російської опери. Розквіт хорової музики. Початок збору та вивчення народних пісень.

М. Глінка – основоположник російської музичної класики, що підвів підсумок попередніх досягнень російського музичного мистецтва і відкрив нові шляхи розвитку вітчизняної музики. М. Глінка та А. Пушкін. Відображення в творчості Глінки передових ідей, думок і почуттів російського народу. Інтерес до музики інших народів. Створення вітчизняної героїко-патріотичної опери „Іван Сусанін”.

Російська музична культура 60–70-х рр. XIX ст.

Створення нових музично-просвітницьких організацій – Російського Музичного Товариства, музичної школи М. Балакірева. Музична освіта в Росії. Відкриття консерваторій в Петербурзі та Москві. Розквіт російської виконавської школи. Видатні діячі російської культури – В. Одоєвський, М. Балакірев. та М. Рубінштейни, В. Стасов, О. Серов, композитори „Могучої кучки”. Розквіт російської оперної та симфонічної музики. Різноманіття жанрів, новий зміст, програмність.

О. Бородін – представник російської музичної культури другої половини XIX ст.; композитор „Могучої кучки”, вчений-хімік, прогресивний громадський діяч. Основний зміст творчості О. Бородіна – прославлення могутньої богатирської сили російського народу. Життєстверджуючий характер його музики. Розвиток героїко-патріотичних традицій М. Глінки.

М. Мусоргський – яскравий представник епохи 60-их років, послідовний виразник революційно-демократичних ідей в музичному мистецтві. Історія Росії в творчості М. Мусоргського. Трагування народу як великої історичної сили. Соціальна тема в творчості композитора. М. Мусоргський – спадкоємець реалістичних традицій М. Глінки, О. Даргомижського і справжній новатор. Сміливі дерзання в пошуках нового змісту, форми, музичної мови.

М. Римський-Корсаков – російський композитор, педагог, учасник „Могучої кучки”. Багатство і різноманітність змісту творів композитора. Образи рідної природи, побуту, старовинних казок та обрядів. Ведуча роль оперного жанру. М. Римський-Корсаков і програмний симфонізм. Різноманіття

жанрів. Музична мова, роль лейтмотивів, значення оркестру. Зближення з М. Балакіревим і його гуртком.

Творчий шлях П. Чайковського.

П. Чайковський – російський композитор-реаліст. Органічний зв'язок з народною творчістю. Джерела мелодики: російський міський фольклор та селянські пісні. Різноманіття жанрів (опери „Євгеній Онегін”, „Пікова дама”, балети – „Лебедине озеро”, „Лускунчик”, „Спляча красуня”, симфонічна та фортепіанна музика; вокальна творчість). Програмність творчості композитора. Світова слава. Вплив на творчість композиторів наступних поколінь.

Творчий шлях С. Прокоф'єва.

С. Прокоф'єв – класик сучасної російської музики, блискучий піаніст. Життєстверджуючий характер музики С. Прокоф'єва. Еволюція стилю композитора.

Період творчого розквіту. Балети „Ромео і Джульєтта”, „Попелюшка”, „Кам'яна квітка”, кантата „Олександр Невський”; опери „Семен Котко”, „Війна і мир”, „Повість про справжню людину”; три останні симфонії; ораторія „На варті миру” та ін.

Образи дитячого і юнацького світу в творчості С. Прокоф'єва.

Творчий шлях Д. Шостаковича.

Д. Шостакович – видатний композитор сучасності. Відображення в музиці Д. Шостаковича гострих конфліктів епохи. Багатогранність творчості композитора. Трагічна соціальна сатира в опері „Леді Макбет Мценського повіту” („Катерина Ізмайлова”). Музика до драматичних вистав і кінофільмів. Період творчої зрілості. „Ленінградська”, Дев'ята. Десята і Одинадцята симфонії, скрипковий концерт, „24 прелюдії та фуги” для фортепіано, „Десять хороших поем” та ін. Громадська діяльність композитора.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ВСТУПНИКІВ

Шкала оцінювання 1-200 балів	Критерії оцінювання знань вступників
1-99	Абітурієнт демонструє нерозуміння суті питань за змістом обраної спеціальності, а також невміння розкрити їх зміст та застосувати теоретичні педагогічні положення щодо розв'язання проблем шкільної практики.
100-136	Абітурієнт демонструє правильне розуміння суті питань за змістом обраної спеціальності, однак, при цьому, він неповно й неглибоко розкриває зміст питань та виявляє певну невпевненість у застосуванні теоретичних педагогічних положень до розв'язання проблем шкільної практики.
137-174	Абітурієнт демонструє науково правильне й глибоке розуміння суті питань за змістом обраної спеціальності, але при розкритті змісту, теоретичної основи та історичних аспектів допускає деякі неточності та виявляє певну невпевненість у застосуванні теоретичних педагогічних положень до розв'язання проблем шкільної практики
175-200	Абітурієнт демонструє науково правильне й глибоке розуміння суті питань за змістом обраної спеціальності, глибоке і повне розкриття їх змісту, теоретичної основи та історичних аспектів, уміння пов'язати розглядувані проблеми зі шкільною практикою.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Белікова В. В. Історія української музики : навч. посіб. [вид.2-ге, перероб. й доп.]. К. : МОНУ, КривийРіг : КДПУ, 2004. 124 с.
2. Бірюк І. А. Інтегровані уроки у початковій школі : метод. посіб. Володимирець: 2018. 65 с.
3. Верещагіна О. Є. Історія української музики ХХ століття : навч. посіб. / О.Є.Верещагіна, Л. П. Холодкова. Т. : Астон, 2010. 279 с.
4. Верещагіна О.Є., Холодкова Л.П. Історія української музики ХХ століття : навч. посіб. для студ. муз. спец. вищ. навч. закл. К.:Освіта України, 2010.268 с.
5. Галацкая В. Музыкальная литература зарубежных стран. М. :Музыка, 1989. 278 с.
6. Гукова В. В. Світова музична література. Перший рік навчання. К. : Мелосвіт, 2006. 285 с.
7. Гумінська О. О. Технології колективного музикування : метод. посіб. Рівне: РОШПО-РДГУ», 2018. 60 с.
8. Гумінська О. О. Уроки музики в загальноосвітній школі : метод. посіб. Тернопіль: Навч.книга «Богдан», 2003. 104.
9. Історія Української музики в шести томах. Друга половина ХІХ ст. К. : Наукова думка, 1989. Том 2. 448 с.
10. Кияновська Л. О. Галицька музична культура ХІХ-ХХ ст. : навч. посіб. для ВНЗ. Чернівці : Книга ХХІ, 2007. 420 с.
11. Кияновська Л. О. Українська музична культура : навч. посіб. Тернопіль : Астон, 2000. 184 с.
12. Кияновська Л. О. Українська музична культура: навч. посіб. Львів, Київ : Тріада плюс, Алерта, 2008. 344 с.
13. Кондратова Л. Г. Мистецтво : підручник інтегрованого курсу для 1 кл. закл. заг. сер. осв.. Тернопіль : Навчальна книга «Богдан». 2018. 144 с.
14. Конен В. История зарубежной музыки. М. : Музыка, 1972. 389 с.
15. Конен В. История зарубежной музыки. С 1789 года до середины ХІХ века. Издание пятое. М. : Музыка, 1981. Вып. 3. 478 с.
16. Корній Л. Історія української музики (від найдавніших часів до середини ХVІІІ ст.). Київ–Харків–НьюЙорк : Видавництво М. П. Коць, 1996. Ч. І. 315 с.
17. Корній Л. П. Історія української музики : в 3 ч. Київ – Нью-Йорк : Видавництво М. П. Коць, 1996. Т. 2. – 1998. Т. 3. – 2001.
18. Кушка Я. С. Методика музичного виховання дітей. Видання друге, доопрацьоване : навч. посіб. для вищ. навч. закл. культ. і мист. І–ІІ рівнів акред. У 2-х част. Ч. 1. Вінниця: Нова книга, 2007. 216 с.
19. Леонтьева О. Карл Орф. М. : Музыка, 1984. 334 с.
20. Ливанова Т. Западноевропейская музыка ХVІІ-ХVІІІ веков в ряду искусств. М. : Музыка, 1977. 387 с.
21. Масол Л. М. Методика навчання мистецтва у початковій школі : посіб. для вчит. / Л. М. Масол, О. В. Гайдамака, Е. В. Белкіна, О. В. Калініченко, І. В. Руденко.Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2006. 256 с.

22. Масол Л. М. Мистецтво : підруч. для 10 (11) кл. закладів заг. серед. освіти. К.: Видавничий дім «Освіта», 2018. 224 с.
23. Масол Л. М. Мистецтво : підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. Х. : ФОЛПО, 2016. 240 с.
24. Масол Л. М. Мистецтво : підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. К.: Видавничий дім «Освіта», 2017. 224 с.
25. Мистецтво : навчальна програма для 5–9 класів / уклад. О. Гайдамака, О. Коваленко, Л. Масол, Г. Сотська та ін. Київ, 2017. 42 с.
26. Музичне мистецтво України у ХІХ столітті : навч. посіб. Ч. 2. Кн. 1 [кер. Л. В. Ярославич]. Тернопіль : Астон, 2002. 148 с.
27. Нова українська школа: порадник для вчителя / за. ред. Бібік Н. М. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
28. Олексюк О. М. Музична педагогіка : навч. посіб. К.: Київ. ун-т ім. Б.Грінченка, 2013. 248 с.
29. Олексюк О. М. Педагогіка духовного потенціалу особистості: сфера музичного мистецтва : навч. посіб. К.: Знання України, 2004. 264 с.
30. Ольховський А. Нарис історії української музики. К. : Муз. Україна, 2003. 512 с.
31. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). К.: Освіта України, 2010. 274 с.
32. Пантюк М., Пантюк Т. До питання про теоретичні підходи відомих вітчизняних педагогів у підготовці вчителя до виховної роботи у ХХ столітті. Молодь і ринок. Дрогобич, 2011. № 10 (81). С. 25–28.
33. Печерська Е. П. Уроки музики в початкових класах : навч. посіб. К.: Либідь, 2001. 272 с.
34. Ростовський О. Я. Методика викладання музики в основній школі : навч. посіб. Тернопіль, 2000. 272 с.
35. Ростовський О. Я. Методика викладання музики в початковій школі : навч. посіб. Тернопіль, 2000. 216 с.
36. Ростовський О. Я. Педагогіка музичного сприймання: навч. посіб. К., 1997. 248 с.
37. Рудницька О. П. Педагогіка загальна та мистецька : навч. посіб.: Навч. книга «Богдан», 2005. 360 с.
38. Савицька Н. Хронос композиторської життєтворчості. Львівська національна музична академія М.В. Лисенка. Львів : Сполом, 2008. 320 с.
39. Самин Д. Сто великих музыкантов. М. : Вече, 6. 2002. С. 344–349.
40. Сердюк О. В. Українська музична культура: від джерел до сьогодення : монографія. О.В. Сердюк, О.В. Уманець, Т.О. Слюсаренко. Х. : Основа, 2002. 400 с.
41. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості: підручник. Київ «Міленіум», 2006. 344 с.
42. Українська музична література від найдавніших часів до початку ХІХ ст. : навч. посіб. Ч. 1 [кер. Л.В. Ярославич]. Тернопіль: Астон, 2000. 184 с.

43. Черкасов В. Ф. Теорія і методика музичної освіти : [підручник]. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. 528 с.
44. Шинкаренко А. І. Урок музики як урок мистецтва. *Початкова школа*. Київ, 1996, № 4.
45. Шинкаренко А. І., Бондаренко Н. Є. Музичне сприймання: теоретичний та методичний аспекти: хрестоматійний посібник. Кременець: ВЦ КОГШ ім. Тараса Шевченка, 2011. 403 с.